

Департамент культури, релігій та національностей
Тернопільської облдержадміністрації
Тернопільська обласна бібліотека для дітей

«Затверджую»
Директор обласної бібліотеки
для дітей

Н.С. Новіцька

**Звіт
про роботу Тернопільської обласної
бібліотеки для дітей
за 2013 рік**

Тернопіль 2014

Зміст

1. Вступ.....	3
2. Основні показники роботи.....	4
3. Основні напрямки діяльності у 2013 році.....	5
3.1. <i>Формування та організація бібліотечного ресурсу .....</i>	<i>5</i>
3.2. <i>Організація збереження бібліотечного фонду .....</i>	<i>6</i>
3.3. <i>Довідково-бібліографічна та інформаційна робота ТОВД.....</i>	<i>8</i>
3.4. <i>Інформаційно-бібліографічна робота в бібліотеках області.....</i>	<i>10</i>
3.5. <i>Організація роботи з користувачами в ТОВД.....</i>	<i>12</i>
4. Програмно-проектна діяльність бібліотеки.....	23
5. Рекламно-інформаційні заходи.....	25
5. Використання інтернет-технологій.....	26
6. Науково-методична робота ТОВД.....	27
7. Наукова організація праці.....	29
<i>Додаток.....</i>	<i>31</i>
Скорочення, вживані в тексті.....	32

1. Вступ

У 2013 році діяльність Тернопільської обласної бібліотеки для дітей була спрямована на задоволення інформаційно-бібліографічних запитів на друковані видання, забезпечення вільного доступу користувачів до світових інформаційних ресурсів через мережу інтернет, процесам соціалізації підростаючого покоління, становленню особистості і розкриттю творчого потенціалу дітей та підлітків.

Максимум зусиль спрямовано на реалізацію Всеукраїнських, обласних, власних цільових програм та проектів, удосконалення бібліотечних послуг, співпрацю з громадськими організаціями, виховними установами, навчальними закладами тощо.

Згідно з річним планом на 2013 рік та враховуючи потреби користувачів колективом бібліотеки реалізовано низку творчих акцій, програм та проектів. Постійно в центрі уваги була робота з патріотичного, морально-правового, естетичного виховання читачів, активно проводилась робота з відродження сімейного читання та організації дозвілля дітей та підлітків. Особлива увага приділялась роботі із соціально-незахищеними дітьми та сім'ями, які опинились у скрутній життєвій ситуації, про що свідчить робота в рамках нового проекту «Поглянь у майбутнє».

У звітному році продовжено роботу у проекті «Бібліомістечко», створено і активно наповнюється сайт «Бібліомістечко». Інтенсивно розвивався сайт бібліотеки. Систематичне оновлення інформації та створення нових сторінок вивели його на високу рейтингову позицію відвідуваності серед сайтів України.

Тішить, також, те, що кількість користувачів, які звернулись до бібліотеки за книгою та інформаційними послугами, а також з метою проведення змістовного дозвілля – зростає, а це говорить про значні можливості нашої книгозбірні у задоволенні потреб відвідувачів.

Разом з тим можна відзначити і недоліки, зокрема у забезпеченні матеріальними ресурсами:

- замале приміщення бібліотеки, що не дозволяє створити максимально комфортні умови для обслуговування читачів;
- відсутність зали для проведення заходів з участю великої кількості учасників;
- відсутність фінансування на придбання необхідної літератури;
- відсутність фінансування на закупівлю бібліотечних програм.

Однак, ці проблеми не стали на заваді реалізації основної мети діяльності бібліотеки – задоволення інформаційних потреб юного читача, його запитів у сфері навчання, самоосвіти, організації дозвілля користувачів-дітей.

2. Основні показники роботи

Таблиця № 1.

№ п/п	Показники роботи	План на 2013 рік	Виконання у 2013 р.
1.	Фонд бібліотеки		
	Всього:	121 031	119 576
	в т.ч. книги	97 649	97 745
	журнали	21 152	19 640
	газети	301	288
	електронні видання	69	43
	аудіовізуальні документи	1 860	1860
2.	Поповнення фонду		
	Всього:	4 350	1 816
	в т. ч. книги	3 020	674
	журнали	1 336	1 103
	газети	35	35
	електронні видання	30	4
3.	Кількість користувачів		
	Всього:	13 580	13 752
	в т. ч. Інтернет-центр	500	571
	з них діти	380	385
	Кількість користувачів згідно єдиної реєстрації		6 075
4.	Книговидача		
	Всього	227 900	228 089
	За мовами:		
	українською		202 395
	російською		22 965
	іншими мовами		2 729
	Читаність	16.8	16.8
	Обертаність	1.8	1.8
5.	Відвідування		
	Всього по бібліотеці	101 000	99 563
	в т.ч. Інтернет центр	4 090	4 127
6.	Відвідування веб-сайту		227 721

3. Основні напрямки діяльності бібліотеки у 2013 році

3.1. Формування та організація бібліотечного ресурсу

Таблиця №2. Поточне та ретроспективне комплектування

Надходження	План на 2013 рік	Виконання
Назв	850	605
Примірників	4350	1 816
<i>В т. ч. за джерелом надходження:</i>		
передплата (періодичні видання)	1300	1 138
книготорговельна мережа	1 800	59
подаровані видання	50	144
видавництва	50	47
За програмою «Українська книга»	800	88
Згідно наказу МКУ від 06.09.2013 № 839 «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фонді публічних бібліотек»	-	117
інші джерела	350	223
<i>В т. ч. за видами:</i>		
книги та брошури	3 020	674
газети та журнали	1 300	1 138
електронні документи	30	4

З метою якнайповнішого забезпечення різноманітних запитів користувачів у звітному році бібліотека продовжувала формування книжкового фонду.

За 2013 рік у фонд бібліотеки надійшло 1816 документів: 674 примірники книг, 1103 назв журналів та 35 назв газет.

План нових надходжень у звітному році не виконано у зв'язку з повною відсутністю бюджетного фінансування на комплектування фондів новими документами. Брак коштів негативно впливає на кількісний та якісний склад документів. Однак, бібліотека постійно працює над пошуком позабюджетних альтернативних джерел, за рахунок яких здійснюється поповнення фонду. Серед нових надходжень переважають періодичні видання. Ця негативна тенденція зберігається вже протягом багатьох років, що має вплив на структуру бібліотечного фонду, майже 17% якого складає періодика.

Поповнення фонду бібліотеки книгами у 2013 році відбувалося з таких джерел:

- 117 прим. книг отримано згідно Наказу Міністерства культури України «Щодо здійснення придбання україномовних видань для поповнення фондів публічних бібліотек»;
- 88 примірників книг за програмою «Українська книга»;
- 28 примірників книг та 4 ЕД одержані з ОУНБ;

Таблиця №3 Якісний склад нових надходжень у 2013 році

Всього видань	За видами				За галузями							За мовами			
	Книг, брошур	Журн. газет	АВМ	ЕД	СПЛ	Природ. дозн.	Техн. л-ра	С/г л-ра	Мис. театр, во, спорт	Для дошк. та уч 1-2 кл.	Художня л-ра	Інша література	Укр.	Рос.	Іншими мов.
1816	674	1138	-	4	235	83	93	16	90	399	474	426	1563	244	9
%	37,1	62,7	-	0,2	12,9	4,6	5,1	0,9	4,9	22	26,1	23,5	86,1	13,4	0,5

Таблиця № 4 Склад бібліотечного фонду

Всього видань	За видами документів				За галузями							За мовами			
	Книг, брошур	Газет, журн.	АВМ, ЕД	СПЛ	Природ. ніч	Тех. нічна	С/Г	Мистецтво, спорт	Літ. для дошк.	Художня література	Інша література	Укр. мов.	Рос. мов.	Іншими мов.	
Фонд на 01.01.13.	126630	102649	22082	1899	20548	10227	5005	1957	7858	22039	50157	8839	73992	50893	1745
Надійшло у 2013 р.	1816	674	1138	4	235	83	93	16	90	399	474	426	1563	244	9
Вибуло у 2013 р.	8870	5578	3292	-	857	802	835	330	938	116	2067	2925	4574	4252	44
Фонд на 01.01 14.	119576	97745	19928	1903	19926	9508	4263	1643	7010	22322	48564	6340	70981	46885	1710
%		81,7	16,7	1,6	16,7	7,9	3,6	1,4	5,9	18,6	40,6	5,3	59,4	39,2	1,4

- 144 прим. книг подаровано місцевими письменниками, читачами та працівниками бібліотеки;
- 47 примірників – дарунки від видавництв («Навчальна книга – Богдан» – 32, «Джура» – 9, «Зелений пес» – 5);
- 191 книгу отримано взамін загублених читачами;
- 59 примірників куплено за власні кошти в книготорговельній мережі.

Всього впродовж року до бібліотеки надійшло літератури на суму 17 025 грн.

Аналіз нових надходжень за галузями демонструє незадовільну кількість поповнення фонду книгами з сільського господарства (16), мистецтва і спорту (90), природознавства (83), техніки (93). Найбільше поповнення фонду відбулося книгами художньої літератури (474 прим.) та літератури для дошкільників та учнів 1 – 2 кл. (379 прим.) (*детальніше у таблиці № 3, ст. №6*).

3.2. Організація та збереження бібліотечного фонду

Протягом звітнього року особливу увагу було приділено роботі із збереження бібліотечного фонду. Проводились заходи спрямовані на забезпечення активного використання бібліотечних фондів, шляхом організації вільного доступу до них користувачів та профілактичні заходи щодо збереження та запобігання псуванню документів, зокрема:

- очищення фонду основного книгосховища від застарілих та зношених документів;
- перегляд фонду відділів обслуговування на предмет виявлення дублетної літератури та видань, які потребують ремонту;
- бесіди з користувачами щодо збереження бібліотечного фонду та визначення критеріїв компенсації втрачених видань;
- контроль за своєчасним поверненням користувачами книг, особливо цінних видань;
- організовано 14 переглядів та виставок літератури, з метою популяризації фондів основного книгосховища;
- ведеться картотека-індикатор цінних та рідкісних видань;
- відремонтовано 354 примірники книг.

З метою вивчення укомплектованості та використання літератури з питань науки та освіти працівниками основного книгосховища проведено аналіз книжкового фонду на тему: «Використання літератури розділів Наука (72) та Освіта (74)». В процесі вивчення переглянуто 1273 примірники книг, що знаходяться в основному книгосховищі.

Вивчення проводилось статистичним методом і показало наступне:

- в комплектуванні літературою розділів 72 та 74 виявлено значні прогалини. У фонді недостатньо літератури з організації науково-дослідної роботи, з актуальних питань розвитку сучасної освіти в Україні, а також з питань профілізації та інформатизації українських шкіл;
- книги, які не користуються попитом, дублетні та застарілі за змістом та зношені видання (42 примірники);

- найбільшим попитом користувалися такі книги:
  - Улюблена читанка: хрестоматія для позакласного читання 1 – 4 класи. – Донецьк, 2003;
  - Абетка моральності: що в серці твоїм?. – (Київ, 2004);
  - Збірник диктантів з української мови 5 – 11 класи. – Київ, 1997;
  - Умілі руки: пробний навчальний посібник з трудового навчання для 1 класу. – Київ, 2001;
- Відібрано 30 примірників книг, які потребують ремонту.

З метою популяризації книг даної тематики необхідно здійснити наступні заходи:

- Підготовка інформаційних оглядів літератури з питань освіти і науки для вчителів, вихователів, батьків, шкільних бібліотекарів
- Організація виставок літератури даної тематики із циклу «Несправедливо забути»;
- Доукомплектування фонду бібліотеки літературою з питань науки та освіти.

Аналізуючи *таблицю № 4* спостерігаємо, на жаль, зменшення книжкового фонду бібліотеки із 126 630 прим. на кінець 2012 року до 119 576 прим. на кінець 2013 року. Списання документів у 2013 році склало 8 870 примірників. На жаль, поповнити фонди такою ж кількістю нових документів не було можливості через відсутність коштів на придбання літератури.

3.3. Довідково-бібліографічна та інформаційна робота ТОВД.

Інформаційна та довідково-бібліографічна робота була спрямована на задоволення інформаційних запитів читачів-дітей, зумовлених їх навчальною діяльністю, а також на забезпечення інформаційної підтримки керівників дитячого читання – бібліотекарів, вчителів, вихователів та батьків.

Протягом 2013 року працівниками відділу довідково-бібліографічної та інформаційної роботи складався аналітичний опис на статті з періодичних видань і збірників, які отримує бібліотека, на більшість із них були дані анотації. Постійно велась робота з ДБА бібліотеки, картотеки поповнились 4 980 новими картками, проводилось редагування картотек на предмет виявлення застарілої інформації. Відкрито 14 тематичних рубрик і персоналій в СКС, КК та тематичних картотеках: у відділі 85. «Мистецтво» – організовано персоналії «Михайло Врубель», «Казимір Малевич», «Кричевські», «Пабло Пікассо», «Рембрант», «Олекса Новаківський», «Віктор Зарецький», «Іван Сошенко», в картотечі до знаменних і пам'ятних дат: «Наш спільний дім – Європа», «Свято вручення паспортів», «Кімнатні рослини».

Протягом звітного року здійснювалось довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів. У 2013 році виконано 5 098 усних довідок (780 – ВДБІР, та 4 318 – відділами обслуговування), більшість з них довідково-тематичні і надавались переважно учням загальноосвітніх шкіл, вчителям, вихователям, працівникам інших бібліотек. Цікавими були довідки за темами: «Конфлікти у взаєминах дітей та їх попередження», «Активізація розумової діяльності дітей на заняттях по ознайомленню з природою», «Пересопницьке Євангеліє – національна пам'ятка України», «Інсценівки класичних творів для старшокласників», «Запобігання інформаційній небезпеці в інтернеті» та ін. Крім того, працівники

бібліографічного відділу виконали 8 віртуальних довідок, які надійшли на сайт бібліотеки у рубрику «Віртуальна довідка».

Інформація про роботу відділу регулярно висвітлювалась на сайті бібліотеки у рубриках: «Новини», «Про нас пишуть», «Видавнича діяльність». Змістовними біографіями та інформаціями про творчу діяльність 17-ти письменників поповнився інтернет-проект «Літературна карта Тернопілля», розміщений на сайті бібліотеки.

Працівниками відділу підготовлено консультацію на тему «Сучасний інформаційний потенціал бібліотеки для дітей: реалії, проблеми, корпоративна взаємодія» для виступу на семінарі шкільних бібліотекарів області та під час проведення обласного семінару для завідувачів міськими бібліотеками для дітей.

Продовжується робота із створення довідково-інформаційних ресурсів. Працівниками відділу підготовлені списки та довідки, які містять як бібліографічні, так і вебліографічні матеріали, зокрема:

- календар «Знаменні і пам'ятні дати 2014 року»;
- біобібліографічну довідку «Життя, віддане бібліотеці»
(до 80-річчя від дня народження П. П. Баска, Заслуженого працівника культури)
- бібліографічну довідку «Джерело любові Марії Баліцької»
(до 50-річчя від дня народження М.Й. Баліцької, журналістки, редакторки, літераторки);
- попереджувальну довідку «Світ її любові»
(до 50-річчя від дня народження В. М. Семеняк-Штангей, тернопільської літераторки, журналістки, фото художниці), презентація якої відбулась у читальному залі обласної бібліотеки для дітей під час творчої зустрічі з Валентиною Семеняк-Штангей. Це видання містить змістовний біографічний нарис, бібліографію творів авторки та матеріалів про її життя і творчість. Матеріали розміщено в чотирьох розділах в алфавітному порядку авторів і назв видань.

Присутні, учні 7 класу Української гімназії ім. Івана Франка та працівники бібліотеки спілкувалися з ювіляркою, переглянули слайд-презентацію, побудовану за матеріалами довідки. Пані Валентина розповіла про різноманітні аспекти своєї творчої діяльності, поділилася планами на майбутнє.

Крім ВДБІР інформаційне обслуговування читачів проводили також інші відділи обслуговування. Для більш повного забезпечення користувачів інформацією працівники цих відділів поповнювали наявні та створювали нові тематичні папки, виступали у школах міста з оглядами нових надходжень, проводили заняття з основ інформаційної культури для учнів різних вікових категорій. У відділах обслуговування організовувались виставки нових надходжень «Хіт-парад нових книг» (ВО 5-11 кл.), «Цього ви ще не читали» (ВО 1-4 кл.), виставки періодики «Наша преса на всі інтереси» (ВО 1 – 4 кл.), «Сторінками періодики» (ВО 5-11 кл.), проведено годину періодики «Подорож в країну Журналію» (ВМ), організовувались експрес-огляди «Мандруємо сторінками журналів», огляди пізнавальних журналів. В рамках проведення Тижня дитячого читання у ВО 1-4 кл. оформлено виставку довідкових видань «Академія дитячих наук».

Впродовж звітнього року проводилась робота з групового бібліографічного інформування користувачів. Для міського управління освіти, шкільних методичних об'єднань, вчителів ЗШ №3, класоводів Української гімназії ім. І. Франка та ЦБС м.

Тернополя ВДБІР протягом кількох останніх років один раз в півріччя видає інформаційний список «Нові надходження з теорії та методики виховання» та «Початкова освіта: навчання та виховання», відділом мистецтв підготовлено два інформаційних списки «Нові надходження з питань мистецтва» для профспілкової школи мистецтв, музичної школи №1, центру дитячої творчості, художньої школи та школи мистецтв.

Крім того, систематично готувались інформаційні листки, прес-релізи, оголошення, що інформували читачів про найцікавіші бібліотечні заходи на наступний місяць або тиждень.

3.4. Інформаційно -бібліографічна робота в бібліотеках області

У 2013 році бібліотеки області приділяли значну увагу довідково-бібліографічній діяльності. Впродовж року велась постійна робота з довідково-бібліографічним апаратом бібліотек. Систематичні та краєзнавчі картотеки поновлювались новими картками, проводилось редагування, відкривались рубрики, серед яких: «125 років «Просвіти», «Україна і Європейський союз» (Бучацька ЦДБ) «1025-ліття Хрещення Русі», «80 років голодомору в Україні» (Кременецька ЦДБ), «95 років бою під Крутами» (Теребовлянська ЦДБ), «Районна програма подолання дитячої безпритульності», «Знані родині краю» (Ланівецька ЦДБ), «460 років з часу заснування першої Козацької Січі Байдою Вишневецьким», «95-річчя ЗУНР» (Збаразька ЦДБ) та ін.

Для кращого задоволення потреб читачів дитячі бібліотеки продовжують вести існуючі тематичні картотеки та створюють нові, наприклад «Для вас, вчителі» (Бережанська ЦДБ), «Відомі люди краю», «Науково-методична та педагогічна література для вчителів та вихователів» (Ланівецька ЦДБ), «У світі тисяча професій», «Літературна Тернопільщина» (Підволочиська ЦДБ).

Практично всі бібліотеки області ведуть облік виконаних усних і письмових довідок, тематика яких різноманітна та актуальна: «Забуті імена Чорткова», «Чудодійні ікони України» (Чортківська ЦДБ), «Поетична Зборівщина», «Письменники української діаспори», «Тестування в школі: за і проти» (Зборівська ЦДБ), «Геополітичне положення України» (Кременецька ЦДБ), «Літературно-мистецькі напрямки у дитячій літературі ХХ століття» (Почаївська міська ДБ), «Людина і довкілля» (Монастирська ЦДБ).

Для ознайомлення читачів з книжковими новинками та надходженнями періодичних видань в бібліотеках області діють постійні виставки, оформлені стенди: «Бібліотека інформує» (Бережанська ЦДБ), «Час читати» (Бучацька ЦДБ), «Цікаві новинки для вас» (Ланівецька ЦДБ), «Увага! Нова книга!» (Козівська ЦДБ). Дитячі бібліотеки області підготували інформаційні бюлетні, списки «Нові надходження до бібліотеки» (Кременецька ЦДБ), «Нові книги», провели огляди літератури «Зупинись на хвилинку – подивись на новинку» (Зборівська ЦДБ), «Книги 2013 року» (Чортківська ЦДБ), віртуальний огляд нової літератури «Прочитай у павутині» (Монастирська ЦДБ). Ряд бібліотек організували для своїх користувачів Дні нової літератури «Література рідного краю» (Чортківська міська ДБ), «Увага! Новинки літератури» (Бучацька ЦДБ), День інформації «Нова книга у бібліотеці» (Збаразька ЦДБ).

Значна частина бібліотек області здійснює індивідуальне та групове інформування. Абонентами індивідуального інформування були як діти, так і керівники дитячого читання. Їм надавалась інформація за такими темами: «Уроки позакласного читання» (Монастирська ЦДБ), «Музичні новинки», «Говори, історіє» (Ланівецька ЦДБ), «Подорож у світ професій» (Підгаєцька ЦДБ), «У світ книги через комп'ютер», «Твої домашні друзі» (Тернопільська ЦДБ) «Розумні розваги для дітей», «Юному акваріумісту», «Смакота і в будні і в свята» (Тернопільська міська ЦДБ). Групові інформації надсилались вчителям гімназії, загальноосвітніх, музичних, художніх шкіл, вихователям дитсадків, працівникам Будинків дитячої творчості, Будинків школяра, станцій «Юний технік». Групове інформування проводилось в основному на допомогу викладанню шкільних програм, а також за темами: «Нововведення читайте» для вчителів-предметників, «Загадковий світ емоцій» для шкільних психологів, «Матеріали на допомогу керівникам гуртків» та ін.

Різноманітними були теми оглядів та переглядів літератури: «Безсмертя нації – її могутня мова» (Чортківська ЦДБ), «Література рідного краю» (Чортківська міська БД), «Золота колекція української поезії для дітей» (Шумська ЦДБ), «Сторінками великого життя», присвячений 75-річчю від дня народження В. Стуса (Буцацька ЦДБ), «Наші помічники: енциклопедії, словники, довідники» (Почаївська міська ЦБ), «Краса і сила Шевченкового слова», «Шляхам козацької слави» (Козівська ЦДБ), «У долі природи – наша доля» (Скала-Подільська міська ДБ), «Доторкнись до джерел славної історії» (Скалатська міська ЦБ).

Багато дитячих бібліотек області, незважаючи на незначну кількість нових надходжень книг та показчиків, проводили Дні інформації та Дні бібліографії: «Незалежній Україні – 22», «Доля рідної землі у руках людини» (Бережанська ЦДБ), «Війна у серці, в пам'яті, у снах» (Тернопільська ЦДБ), «Мистецтво живого слова» (Чортківська ЦДБ), «Навколо світу сторінками періодичних видань» (Кременецька ЦДБ), «Велет з душею дитини» до 75-річчя від дня народження Ігоря Герети, історика, краєзнавця, громадського діяча Тернопільщини (Монастирська ЦДБ), «Обери здоровий спосіб життя» (Скалатська міська ДБ), «Екологія: тривоги та надії» (Підволочиська ЦДБ) та ін.

Також в дитячих бібліотеках області відбуваються Дні періодики, Дні нової книги, Дні показчика. Зокрема, Підгаєцька ЦДБ провела День нової книги «Для вас, педагоги», Чортківська ЦДБ – День періодики «Про все цікаве на планеті читай в журналі та газеті», Підволочиська ЦДБ – День періодики «У калейдоскопі яскравих сторінок», Ланівецька ЦДБ – День показчика «Вони прославили наш край» тощо.

Ряд дитячих бібліотек області займаються видавничою діяльністю. Для забезпечення відповідного рівня довідково-бібліографічного обслуговування не лише дітей, а й організаторів дитячого читання підготовлені бібліографічні показчики, попереджувальні довідки, інформаційні та рекомендаційні списки літератури. Бережанська ЦДБ підготувала бібліографічні показчики «Лисоні вічне притяжіння» та «Доля судила жити з піснею», присвячений В. Подуфалому, педагогу, композитору, краєзнавцю, Тернопільська ЦДБ видала попереджувальну довідку «Мова – це історія народу, в ній відбито все його життя», Чортківська ЦДБ – попереджувальну довідку «135 років Я. Корчака, польського письменника», Козівська ЦДБ – бібліографічний показчик «Іванна Блажкевич: її життя як смолоскип», Підволочиська ЦДБ – попереджувальні довідки «Щасливий дар –

творити для людей» (до 110-ої річниці від дня народження Н. Забіли), «Велетень духу, людина-епоха» (до 75-річчя від дня народження історика, краєзнавця І. Герети), краєзнавчу бібліографічну пам'ятку «Срібні струни Михайла Барана», присвячену 85-річчю від дня народження кобзаря, Зборівська ЦДБ – рекомендаційний список літератури «Дітям про князя дитячої літератури» (до 110-річчя від дня народження Р. Завадовича).

З метою навчання учнів бібліотечно-бібліографічної грамотності, вихованню культури читання майже у всіх бібліотеках області проводились бібліотечно-бібліографічні заняття з учнями 1–9 класів. На заняттях широко використовувались форми практичної роботи: пошукові бібліографічні ігри, вікторини, ігри – подорожі. В Підгаєцькій ЦДБ учні із задоволенням взяли участь у грі-вікторині «Твоє довідкове бюро», читачі Тербовлянської ЦДБ змагалися у конкурсі «Юні Читайлики», у Бучацькій ЦДБ відбувся бібліомарафон «Бібліотечний розумник», ерудит-лото «Книголюб».

3.5. Організація роботи з користувачами в ТОБД

Просвітницька та дозвіллева діяльність ТОБД у 2013 році представлена розмаїттям традиційних та інноваційних форм роботи з користувачами. Постійно в центрі уваги працівників бібліотеки була робота з патріотичного, морально-правового, естетичного виховання читачів, активно проводилась робота з відродження сімейного читання. Особлива увага приділялась залученню до бібліотеки користувачів із соціально-незахищених категорій дітей та підлітків.

Відображення в роботі нашої книгозбірні знайшли багато важливих пам'ятних історичних та літературних дат. Формуванню національної свідомості, вихованню духовних і культурних цінностей маленьких громадян сприяли ряд заходів, запропонованих працівниками відділів обслуговування. Зокрема, з нагоди дня Соборності України відбулося відкриття книжково-ілюстративної виставки «Україна соборна – моя гордість і слава» (ВО 1 – 4 кл.), до Дня державного прапора організована книжково-ілюстративна виставка «Державний прапор України, як символ миру і добра» (ВО 1 – 4 кл.). Пам'яті про героїчний подвиг юнаків, що полягли 29 січня 1918 року на станції Крути за незалежність молодій Українській державі, присвячений вечір-реквієм «Ніколи Україні не забути цих юних душ нескорений політ» (ВО 5 – 11 кл.). Учасники заходу, учні 8 класу Української гімназії ім. І. Франка, дізнались про події того часу, переглянули слайд-презентацію «Героїчний бій під Крутами» та хвилиною мовчання вшанували пам'ять полеглих під Крутами. Дню Незалежності України присвячена книжково-ілюстративна виставка – «Рости, процвітай, незалежна державо!», до 90-річчя утворення ЗУНР – виставка літератури «ЗУНР – втілення ідей самостійності України»,

Відзначаючи 80-річчя Голодомору в Україні, у читальному залі бібліотеки пройшов вечір-спогад «Запалимо свічки у пам'ять про скорботний 33-ій...» (ВО 5 – 11 кл.). Учасниками заходу були вихованці Тернопільської обласної комунальної спеціалізованої загальноосвітньої школи-інтернату для дітей зі зниженим слухом. Вони дізнались про історичні факти цієї страшної трагедії, побачили реальні картини із життя людей періоду 1932-1933 р.р. під час перегляду фільму «Голодомор. Геноцид в Україні».

З нагоди Дня Перемоги у Великій вітчизняній війні відбулося відкриття книжково-ілюстративної виставки «Пам'ять про героїв житиме вічно» (ВО 5 – 11 кл.), Відзначенню 71-ої річниці з часу створення УПА у читальному залі бібліотеки оформлено книжково-ілюстративну виставку «Про славу ту, що в пісню перейшла».

Велика увага в роботі бібліотеки приділялась заходам на допомогу навчально-освітньому процесу. Зокрема, з метою популяризації серед читачів літератури видатних письменників, а також матеріалів про їх життєвий і творчий шлях у бібліотеці протягом року організовано **цикл книжкових виставок «Письменники – ювіляри 2013 року»:**

- «Царівна української літератури» (до 150-річчя від дня народження української письменниці Ольги Кобилянської);
- «Ясна зоря нашого письменства» (до 180-річчя від дня народження М. Вовчка);
- «Майстер української прози» (до 170-річчя від дня народження І. Нечуя-Левицького);
- «Василь Барка – літописець долі українського народу» (до 105-річчя від дня народження письменника);
- «Щасливий дар – творити для дітей» (до 110-річчя від дня народження Н. Забіли);
- «На острові пригод» (до 65-річчя від дня народження А. Костецького);
- «Чарівний світ Шарля Перро» (до 385-річчя від дня народження казкаря);
- «Чарівник і друг дітей Микола Носов» (до 105-річчя від дня народження письменника).

Відзначенню літературних дат впродовж року були приурочені різнопланові заходи, зокрема, до дня народження Великого Кобзаря працівниками бібліотеки організовано **віртуальну виставку «Шевченко – геніальний син українського народу»** (ВО 5 – 11 кл.) та **книжково-ілюстративну виставку «Шанує Тараса велика родина»** (ВО 1 – 4 кл.). Відзначаючи день народження української письменниці Лесі Українки проведено літературну годину «Співоча душа України». 185 річниці від дня народження Жуля Верна присвячений урок-подорож «Мандрівка до безсмертя і вічної юності», в ході якого учні 6 класу ЗШ № 6 переглянули слайд-презентацію по творчості письменника, взяли активну участь в обговоренні книги «П'ятнадцятирічний капітан» та розгадуванні кросворду за творами письменника.

З метою популяризації краєзнавчої літератури проведено цикл заходів, зокрема, 110-ій річниці від дня народження Р. Завадовича присвячена **літературна година «Мудрий Роман зі Славної»**, під час якої молодші школярі із захопленням поринули у прекрасний поетичний світ Романа Завадовича, познайомились із добродушним та допитливим непосидою гномиком Ромтомтомиком та його друзями.

З нагоди Всесвітнього дня поезії відбувся **поетичний вечір «Літературні обрії рідного краю»**. На зустріч з читачами до бібліотеки завітали: член літературного об'єднання при Тернопільській обласній організації Національної Спілки письменників України Надія Кулик та читачка нашої бібліотеки, учениця 8 класу Маряна Бортник, яка презентувала свою першу збірку «У світ поезії лечу...».

Літературна гостина «Чом в душі вогонь не гасне», присвячена 80-річчю від дня народження відомої у нашому краї письменниці, майстрині Марти Чопик відбулася у ВО 1 – 4 кл. Під час заходу маленькі відвідувачі, учні 2 класу ЗШ № 3 та їх батьки, познайомились з книжкою Марти Теодорівни «Рукавичка» (стара казка на новий

музичний лад), слухали цікаві розповіді авторки, декламували вірші поетеси, а також розповідали власні казки та вірші.

З нагоди 50-річчя від дня народження відомої письменниці Тернопілля Тамари Ткачук-Гнатович відбулася презентація нової книги «Вірші про найкращі пори: від сніжинки до комори». В ході творчої зустрічі гостя розповіла про свій поетичний доробок, діти декламували вірші поетеси, за що отримали в дарунок книги з автографом. Крім того, присутні мали нагоду поспілкуватись з іще однією творчою людиною, художницею Світланою Костишин, яка ілюструвала книгу пані Тамари.

Ювілейним датам наших відомих краян впродовж року присвячено ряд книжкових виставок: «Життя – мов спалах» (до 80-річчя від дня народження Степана Будного, поета і журналіста з Тернопільщини), «Літературні вершини Євгена Дударя» (до 80-річчя від дня народження відомого українського письменника-сатирика, вихідця з нашого краю), «Володимир Барні – 60» (до ювілею відомого поета, літературознавця, редактора, публіциста, перекладача, громадського діяча, члена Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України, наукового Товариства ім. Т.Г. Шевченка), «Мистецький світ поета» (до 65-річчя від дня народження О. Германа, письменника, композитора, науковця, громадського діяча) та інші.

З нагоди Дня рідної мови другокласники Школи мистецтв взяли участь у **святі мови «У ріднім слові цілий світ»**, а для старшокласників ЗШ №6 бібліотекарі ВО 5 – 11 кл. провели **літературне свято «Рідна мова українська! Ти чарівна й голосна»**. Під час цих заходів звучали вірші про мову, учасники трактували народні прислів'я, записували слова побажання рідній мові та розгадували кросворд.

Формування любові до України починається з любові до своєї малої батьківщини, тому велика увага в роботі бібліотеки приділялась заходам краєзнавчого та народознавчого спрямування.

З метою ознайомлення відвідувачів з історією нашого краю організовано постійно діючу книжково-ілюстративну виставку «Мій край чудовий – Тернопілля», **цикл віртуальних мандрівок для молодших школярів «Файне місто Тернопіль»**, в рамках якого відбулися віртуальні мандрівки «Вулицями рідного міста» та «Пам'ятники міста розповідають». Під час цих заходів діти розповідали легенди про походження назви міста та переглянули відео-презентацію «Наш Тернопіль», що розміщена на сайті бібліотеки. Відвідувачі дізнались про те, хто вважається покровителем міста, про історію походження назв центральних вулиць, де був встановлений перший світлофор, багато цікавих фактів з історії встановлення пам'ятників у місті в різні часи, які споруди і пам'ятки архітектури втрачено на завжди. Разом з дітьми віртуальні подорожі здійснили також їхні бабусі та дідусі, які поділились цікавими розповідями та спогадами про минуле нашого міста.

У ВО 5 – 11 кл функціонує **клуб «Ріднокрай»**, метою якого є ознайомлення підростаючого покоління з духовними та історичними скарбницями краю. В рамках роботи клубу проведено ряд масових заходів, які сприяли пізнанню історії, природи, культури Тернопілля, зокрема:

- Година цікавих повідомлень «Сім чудес Тернопілля». Під час заходу бібліотекарі разом з учнями 6 класу Української гімназії ім. І Франка здійснили віртуальну подорож найцікавішими місцями Тернопільщини, які були визначені експертами в ході інтернет-опитування «Сім чудес України».

- Віртуальна мандрівка «Голубе око Тернополя» присвячена 465-річчю створення Тернопільського ставу. Учасники заходу, вихованці Обласного комунального будинку для дітей шкільного віку дізналися про його флору і фауну, поповнили свої знання фактами з історії виникнення ставу, його минуле і сучасне, а також, здійснили відеомандрівку перлиною нашого міста – Тернопільським ставом.
- Бібліотечна вікторина «Письменники жартують» відбулася з нагоди Дня сміху, а також в рамках Всеукраїнського Тижня дитячого читання. На зустріч з читачами завітав письменник-гуморист Зіновій Кіпібіда, який читав жартівливі твори із власних збірок «Гран Нувель», «Віват, Америко», «Stop Європа», а ті учасники заходу, які розповідали гуморески інших письменників отримали в дарунок від автора його збірки з автографом.
- Віртуальна подорож «Підземна казка Тернопільщини» познайомила дітей з незрівняною окрасою нашого краю – знаменитими карстовими печерами у гіпсах. Присутні з захопленням переглянули відеоролик «Підземна казка Тернопільщини», а ті хто мав нагоду побувати у печерах ділилися враженнями про свої мандрівки у підземний світ.
- Фольк-мандрівка «Легенди рідного краю» познайомила дітей з одним із видів усної народної творчості, який з'єднує нас із минулим та повчає, як жити теперішнім і є своєрідним пророцтвом на майбутнє. Присутні з цікавістю слухали міфологічні, біблійні та героїчні оповіді, а також самі розповідали легенди, які почули від своїх бабусь та дідусів.

З нагоди професійного свята 15-ої річниці **Всеукраїнського дня бібліотек** наша книгозбірня запросила своїх читачів, а також усю дитячу громаду міста, відвідати заходи, які відбувалися з 23 по 30 вересня і проходили під **гаслом «Бібліотеки потрібні дітям – діти потрібні бібліотекам!»**

Впродовж тижня бібліотекарі проводили екскурсії, знайомили відвідувачів з книжковими фондами та послугами, якими можуть скористатися усі бажаючі. Особливо приємно було бачити у стінах бібліотеки першокласників школи-інтернату для дітей з вадами слуху. Під час екскурсії вони ознайомились з правилами користування бібліотекою, пограли у цікаві вікторини та ігри на інтерактивній дошці. Бібліотекар школи Ярослава Возна, вихователь Ольга Самотіс, Галина Божкова, Ліля Єфимчук, перекладач Галина Возна та учні школи-інтернату підготували вітальний сюрприз бібліотекарям з нагоди професійного свята. Особливо зворушливим було те, як вихованці школи розповідали вірші про книгу. На завершення вони подарували бібліотеці роботи виготовлені власними руками.

Учні другого класу ЗОШ №3 здійснили мандрівку «До міста казок», під час якої знайомились з видами казок, за ілюстраціями та експонатами «Музею казкових речей» відгадували назви казок і відповідали на запитання вікторини.

Відчути себе справжніми бібліотекарями, познайомитись з правилами оформлення читацького формуляра, з процесами бібліотечного обслуговування, діти мали змогу взявши участь у рольовій грі «Побавимось у бібліотекаря» (ВО1 – 4 кл.) та майстер-класі «Професія, яка дарує мудрість» (ВО 5 – 11 кл.).

До «Бібліомістечка» завітали і дошкільники 4 – 6 років, щоб взяти участь у конкурсі малюнка «Бібліотека дитячих мрій». Дітки на аркушах паперу малювали бібліотеку своїх мрій. Роботи маленьких художників прикрашали бібліотечну залу

впродовж святкових днів. До професійного свята діти та батьки підготували слова вітань та багато віршованих рядків для бібліотекарів.

У переддень свята працівники книгозбірні яскраво оформили бібліотечні зали. Вже при вході до бібліотеки гостей зустрічав бібліотечний «Паркан побажань» та «Бібліо-серце» з привітаннями для колег і користувачів з нагоди свята.

Особливо приємно, що святкове дійство 30 вересня розпочинали найменші відвідувачі бібліотеки малята від 1 до 3 років, подарувавши усім веселий танок, чудовий настрій та чарівні посмішки, які створили теплу атмосферу та позитивний настрій.

Несподіванкою для усіх присутніх став відео-звіт бібліотечних журналістів «Я + Бібліотека», у якому відображені відгуки про бібліотеку наших користувачів, представників влади, директора та працівників департаменту культури.

Привітати нас з професійним святом прийшли нинішні й колишні читачі, котрі подарували теплі слова привітань, пісні та музичні номери.

З офіційними привітаннями до нас завітали представники влади, відзначивши бібліотекарів грамотами та квітами за сумлінну працю. Директор Департаменту культури, релігій та національностей Шергей Григорій Платонович подарував книгу «Кордишів: минуле та сьогодення», співавтором якої він є.

Наш партнер, книговидавець Богдан Будний – директор видавництва «Навчальна книга – Богдан» з нагоди свята традиційно порадував бібліотекарів цінними подарунками – новими виданнями дитячих книг.

Продовжилося свято бібліотечним флеш-мобом «Читати – це модно! Читати – це круто! Приєднуйся!», який відбувся на Театральному майдані міста. Бібліотекарі разом з дітьми на лавочках читали книжки, пропонували їх перехожим ровесникам, а потім з гаслом «Читати – це круто! Приєднуйся!» вирушили до бібліотек міста.

Крім того, наші відвідувачі мали нагоду взяти участь в багатьох інших святкових заходах, зокрема:

- Відкриття книжково-ілюстративної виставки «Така цікава Бібліотечна планета»;
- Акція «Книжка проситься додому» (Тиждень повернутої книги);
- Вечір юних талантів «Мистецький дивограй» (вітання від талановитих читачів напередодні свята);
- Презентація ретро-виставки забутих видань «Книжкові скарби з «підземелля».

Усі заходи сприяли популяризації бібліотечних послуг та залученню нових користувачів до бібліотеки.

Велика увага працівників бібліотеки приділялась роботі з виховання у дітей доброти та милосердя. З нагоди Дня Матері у ВО 5 – 11 кл. оформлено книжково-ілюстративну виставку «Мати – джерело любові і ласки». Надовго запам'яталася учням 3 класу ЗШ№3 година доброти «Хай сяє сонцем в серці слово – Мати» (ВО 1 – 4 кл.). Під час заходу діти розповідали вірші, співали пісні, в яких звучали ніжні і теплі слова про їхніх матусь.

Розуміючи важливість відродження сімейного читання працівники бібліотеки організовували заходи, на які запрошували не тільки читачів-дітей, а і їх батьків, бабусь, дідусів. З нагоди відзначення Дня родини бібліотекарі ВО 1 – 4 кл. оформили виставку літератури «Книжкові новини для всієї родини» та організували **родинне**

свято **«В душі бринить струна єдина – родина, книга і дитина»**. На свято діти запросили своїх найрідніших, найближчих людей, яким подарували теплі, щирі, ніжні слова привітань, зворушливі пісні та запальні танці. А також, діти разом з батьками взяли участь у цікавих конкурсах: «Чомучки», «Плутанина», «Ти мені – я тобі», «Ерудит».

Ніжна і красива ромашка є символом родини, тому відзначаючи це свято працівники ВМ організували акцію «Пелюстка мого серця». На білих пелюстках ромашки відвідувачі-діти та їх батьки висловлювали своє ставлення до сім'ї, родинних стосунків, любові та вірності і разом творили великий «букет» з ромашок.

З метою ознайомлення користувачів з народними традиціями нашого краю працівники бібліотеки організували комплекс заходів народознавчого спрямування **«Святкує Україна»**.

Зимовий цикл свят є найбільш популярним і очікуваним в Україні, особливо серед дітей. З метою ознайомлення читачів з історією та традиціями проведення новорічно-різдвяних святкувань оформлено книжково-ілюстративні виставки «Сяйво Різдвяної зірки» (ВО 1 – 4 кл.), «З Різдвом Христовим, Україно!» (ВО 5 – 11 кл.), організовано різдвяний експромт «Колядуємо разом». Найулюбленішим святом дітей у нашому краї є свято Миколая, тому щороку у ВО 1 – 4 кл. відбуваються години народознавства «Миколай мандрує світом». Під час цього заходу діти здійснили цікаву мандрівку в минуле, заглянули в історію і дізнались звідки приходить до нас святий Миколай, розповідали вірші, подивились казку «Про святого Миколая» і написали до нього листи.

З нагоди свята Воскресіння Господнього організовано книжково-ілюстративну виставку «Рік у рік любов Господня творить свято Великодня» (ВО 1 – 4 кл.), етновикладку «Дзвони звуки розливають, радість світу сповіщають» (ВО 5 – 11 кл.). Про традиції оздоблення пасхальних яєць дізналися учасники майстер-класу «Великоднє диво», який організували працівники відділу мистецтв. Присутні прослухали бесіду бібліотекаря про давній звичай розписування писанок та різні техніки їх оздоблень. Під тепле мерехтіння запалених свічок діти творили своє Великоднє диво, а потім понесли додому власне творіння – писанку-оберіг.

Заходи з морально-правового виховання молодших школярів проводилась згідно **програми «...І діти мають права»** (ВО 1 – 4 кл.), в рамках якої проведено огляд книжкової виставки «Права та обов'язки нероздільні» та правову бесіду «З дітьми про серйозне». В ході бесіди діти ознайомились з поняттям «конституція», «конвенція», «декларація», під час перегляду відеопрезентації дізнались про свої права та обов'язки.

Для дітей середнього та старшого шкільного віку організовано ряд заходів в рамках роботи клубу **«Правознавець»**, зокрема:

- Година права «Знай свої права, дитино».
- Психологічний тренінг «Толерантність у сучасному світі», присвячений Міжнародному дню толерантності. Учасники тренінгу разом з психологом Обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді на аркушах паперу прописували риси характеру толерантної людини, формували правила толерантності, обговорювали конфліктні ситуації та вчилися знаходити вихід із них.

- Правовий діалог «Підліткова злочинність сьогодні» за участі оперуповноваженого кримінальної міліції у справах дітей Скорейко І. Є.

З нагоди Міжнародного дня захисту дітей для юних тернополян та гостей міста Тернопільська обласна бібліотека для дітей організувала **Свято Дитинства «Хай сонцю і квітам всміхаються діти»**.

Впродовж дня усі дітлахи мали чудову нагоду взяти участь у цікавих та веселих заходах, які відбувались на майданчику біля бібліотеки, Театральному майдані та біля фонтану «Кульбабка».

Свято розпочалося привітанням дітей і батьків від працівників бібліотеки та коротеньким екскурсом в історію Міжнародного дня захисту дітей. Потім відбувся майстер-клас «Дивосвіт повітряних кульок», під час якого діти з великим захопленням створювали різні фігури з кольорових кульок під керівництвом пані Світлани Паславської – мами читачки нашої бібліотеки.

Після завершення вікторини для кмітливих «Створи свою музику», усі гуртом (діти, батьки та бібліотекарі) організували бібліотечний флешмоб «Часу не гаймо – книги читаймо!». На Театральному майдані наймолодші учасники своїми долоньками створювали малюнок «Сонечко яскраво світить у віконце, ми малюєм разом промінці для сонця», стали учасниками акції «Міняю кульку на віршик», конкурсу для юних леді «Веселий бантик». Біля фонтану «Кульбабка» на дітей чекали літературні забави «Казковий світ дитинства» та «Музичний стільчик», на якому кожен міг продемонструвати свої творчі здібності, заспівавши улюблені пісні. Крім того, відвідувачі заходів могли оглянути **виставки творчих робіт «Дитинства різні кольори», «Руки дітей творять дива», фотовиставку читачів бібліотеки «Мамина радість, татова гордість», виставку нових надходжень «Мандрівка у світ дитячої літератури та періодики»,** взяти участь у різноманітних рухливих іграх та розвагах.

Найактивніші та найкмітливіші отримали подарунки на згадку про свято, а кожен учасник – кульку.

Сподіваємося, що для усіх юних учасників заходів Міжнародний день захисту дітей – 2013 став справжнім, особливим, веселим і незабутнім святом. Маємо надію, що нам, також, вдалося привернути увагу дорослих до проблем дитинства, адже це є основною метою відзначення цього дня у всьому світі.

Традиційним у нашій бібліотеці є відзначення **Всеукраїнського Тижня дитячого читання**, в рамках якого організовано:

- Книжково-ілюстративні виставки «Книго моя! Мудрість твоя збагачує наші серця», «Моє дитинство – мамині казки» (ВО 1 – 4 кл.);
- Творчу зустріч з письменницею Іриною Мацко, яка презентувала свої твори для дітей. Авторка провела голосне читання казки «Мамине серденько», після чого другокласники ТНВК №1 мали нагоду разом з авторкою обговорити зміст твору (ВО 1 – 4 кл.);
- Посвяту в читачі «До доброї казки запрошуєм вас» (ВО 1 – 4 кл.);
- Театралізоване свято «До казки на гостину» (ВО 5 – 11 кл.);
- Віртуальна подорож «Книжковий арт» (ВМ);
- Інформаційна година «Довідкова Галактика» (ВДБІР);
- Літературний калейдоскоп «Поетичними стежками» (ВО 1 – 4 кл.);

- Бібліотечна гуморина «Письменники жартують» (ВО 5 – 11 кл.);
- Віртуальна мандрівка «Архітектурні пам'ятники книзі» (ВДБІР);

Формуванню екологічної культури у дітей і підлітків, бережливому ставленню до навколишнього середовища сприяли заходи природничої тематики. З цією метою ознайомлення дітей з особливостями кожної пори року, у ВО 1 – 4 кл. було організовано **цикл книжкових виставок «У різні пори року приваблива земля»:** «Ой зима, зима, зима! Веселіш пори нема», «Ой іде, іде весна – наче райдуга ясна!», «Все квітує буйним цвітом нашим щедрим, добрим літом», «Йде осінь по землі-царівна, красива, сонячна, чарівна».

З нагоди Всесвітнього дня Землі оформлено книжково-ілюстративну виставку «Чарівний світ природи», до Дня Чорнобильської трагедії проведено бесіду-спомин «Пам'ятаймо Чорнобильський біль», організовано книжкову виставку «Полинсьозою омивається душа». З літератури, представленої на полицях читачі дізналися про події, що відбувалися на атомній станції у 1986 році, про людей, які брали участь у ліквідації аварії, ризикуючи власним життям.

Безцінний і найдорожчий скарб, який має людина – це здоров'я. Щоб допомогти майбутнім поколінням зберегти цей скарб протягом усього життя у бібліотеці розроблена **програма «Наше здоров'я в наших руках»** в рамках якої проведено:

- Інтерактивну годину для молодших школярів «Я і моє здоров'я» (за участі працівника Обласної організації товариства Червоного Хреста Магери Т.В.);
- Годину здоров'я для учнів початкових класів «Тіло людини» (за участі лікаря-методиста Центру здоров'я Зарусінського А.З.)
- Годину-діалог «Щасливе дитинство без туберкульозу» до Всесвітнього дня боротьби із захворюванням на туберкульоз (за участі лікаря-фтизіатра О.М.Слизької)
- Годину здоров'я «Травматизм на дорогах. Перша допомога» проведено спільно з працівниками Обласної організації товариства Червоного Хреста, які надали учням 7 класу Української гімназії ім. І Франка теоретичну інформацію про першу долікарську допомогу та продемонстрували слайд-презентацію, а лікар-травматолог міської лікарні №1 Шацький В.В. провів практичне заняття з надання першої долікарської допомоги.
- Годину спілкування «Життя без тютюну» організовано спільно з працівниками Обласної організації товариства Червоного Хреста. В ході заходу старшокласники дізналися про здоровий спосіб життя та вплив шкідливих звичок на людський організм.

Пізнати себе, свої риси характеру, дізнатись для чого потрібно навчитись відповідати за свої вчинки, отримати поради як правильно одягатись, їсти, поводитись в своєму домі і на вулиці, як уникнути неприємностей та суперечок, а також, розвивати мистецтво людського спілкування діти мали змогу відвідуючи **заняття «Школи етикету для маленьких»**. Під час заходів демонструвалась книжково-ілюстративна виставка «Етикет – неписані правила поведінки», а також, відбулася година етикету «Маленькому естету уроки з етикету», бесіда «Людина починається з добра», здійснювався відеоперегляд мультфільмів «Чемним бути модно», з подальшим обговоренням, учасники Школи брали участь в рольових іграх «Як поводити себе у ...».

Активна робота з наймолодшими відвідувачами бібліотеки проводилась впродовж цілого року у «Бібліомістечку». Для дітей 1 – 3 роки проведено 72 розвиваючих заходи, 4 – 6 років – 36 заходів, 7 – 10 років – 32 заходи, ефективність відвідування яких становить 1250 дітей та 980 батьків.

Найцікавішими дозвіллевими заходами для малечі були: «**День святого Валентина у «Бібліомістечку»** (<http://odb.te.ua/?menu=info&id=1&idnew=536>), «**Бібліомістечку 1 рочок**» (<http://odb.te.ua/?menu=info&id=1&idnew=545>).

У перший день народження «Бібліомістечка» працівники ВО1-4 класів організували справжнє свято для батьків і малят, активних учасників проекту. Гості мали можливість переглянути мультимедійну презентацію «З історії «Бібліомістечка», що демонструвалась у фойє бібліотеки, взяти участь у майстер-класі з виготовлення вітальної листівки для «Бібліомістечка», після чого найактивніші відвідувачі були нагороджені «медалями». На завершення малюки із захопленням стали активними учасниками «Бульбашкового свята», в ході якого отримали море позитивних емоцій.

Цікаво було маленьким відвідувачам і під час візиту до «Бібліомістечка» поважних гостей, відомого скульптора **Олега Пінчука та знімальної групи «5 каналу»**. (<http://www.odp.te.ua/?menu=info&id=1&idnew=606>). Протягом дня п. Олег був активним учасником заходів для малюків у «Бібліомістечку». Зокрема, разом з дітками 1 – 3 років малював на манці за методикою Монтесорі, з дошкільниками 4 – 6 років «вчився» рахувати на занятті «Весела математика», з дітьми шкільного віку взяв участь у бібліотечному флеш-мобі «Часу не гаймо – книги читаймо», який відбувся на Театральному майдані міста. Про перебування Олега Пінчука у нашій бібліотеці відбулася трансляція 20-хвилинного відеоролика на «5 каналі» (<http://video.bigmir.net/show/414428/>)

Пропагуючи літературу з питань мистецтва, бібліотекарі намагались розкрити перед читачами чарівний світ мистецтва, показати різноманіття його жанрів. З цією метою у відділі розгорнуто такі книжково-ілюстративні виставки і полиці:

- «Шлях до безсмертя» (до 90-річчя від дня народження української художниці О.Н. Яблонської);
- «І житиму, гартований, вогнем я вічно...» (до 440-річчя від дня народження італійського живописця Мікеланджело Караваджо);
- «Його відвідав ангел...» (до 70-річчя від дня народження актора Тернопільського драматичного театру, Народного артиста України М.П.Коцюлима);
- «Будемо жити» (до 85-річчя від дня народження українського актора та режисера Л.Ф. Бикова);
- «Той не живе, хто думає про себе» (до 125-річчя від дня народження Тернопільського живописця І.Ф. Хворостовського)
- «Лицар прекрасного мистецтва» (до 150-річчя від дня народження Тернопільського живописця і графіка Ю. І. Панькевича)

В творчій галереї «**Безмежна краса фантазій**» експонувались виставки творчих робіт наших читачів, зокрема:

- «Полотняний літопис України» (виставка вишитих рушників різними техніками);

- «Руки дітей творять дива» (дизайн предметів інтер'єру в техніці аплікації природними матеріалами);
- «Подорож в країну Мультиляндію» (виставка дитячих малюнків);
- «Яскравий світ на дотик» (виставка м'яких іграшок Галини Задорожної, виконаних у техніці в'язання гачком).

У відділі мистецтв активно діє **клуб любителів музики «Мелодія»**, для його відвідувачів проведено наступні заходи:

- Інтелектуальна гра «Палітра музичних образів»;
- Огляд літератури «Спасибі, музико, тобі» (До Міжнародного дня музики);
- Бесіда біля книжкової полиці «Співець народної музики» (до 100-річчя від дня народження українського композитора та диригента М.Ф.Колесси);
- Огляд книжкової виставки «З Україною в серці» (до 200-річчя від дня народження українського співака і композитора С.С. Гулака-Артемовського);
- Прослуховування музичних творів «Музикою я живу і дихаю» (до 75-річчя від дня народження українського композитора М.М. Скорика);
- Озвучена книжкова полиця «Музика торкається душі» (до 100-річчя від дня народження українського композитора Г.П. Майбороди).

В рамках роботи **клубу «Рандеву»** організовано

- Вечір романсу «Співай, гітаро моя», за участі відомої у краї поетеси, талановитої художниці, авторки і виконавиці власних пісень та романсів Богдани Дурди. Присутні ознайомились із збірками її віршів «Ріка життя», «На грані», «Лабіринти долі», а також отримали велику насолоду від романсів у її виконанні під супровід гітари.
- Музичний вечір «Казка східного танцю», присвячений історії виникнення та таємницям східного танцю. Працівники та відвідувачі бібліотеки провели чудові хвилини, потрапивши у справжню казку про 1001 ніч Шахерезади. Нашими гостями були юні танцівниці та керівник клубу «Схід Сонця» Оксана Ярушевська, які подарували нам надзвичайну насолоду, привідкривши завісу таємничості загадкового Сходу.
- Творча зустріч «Зупинись, мить, ти прекрасна» з фотохудожником, фотографом-аматором Валентиною Головань, на яку були запрошені вихованці фотостудії «Ікс-Позиція». В ході зустрічі учасники обмінювались досвідом та цінними порадами. Валентина розкрила тонкощі та секрети свого ремесла, поділилася своїми здобутками. «Щоб впіймати мить, потрібно відчути себе, відчути фотоапарат у руках, як себе. Стати з ним одним цілим» – розповідає фотомайстриня. Про не менш значимі здобутки своїх вихованців розповів керівник фотостудії «Ікс-Позиція» Василь Стрижко. Юні фотографи неодноразово брали участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах, отримували нагороди за свої вдалі творчі роботи.
- Літературно-мистецький вечір «Під срібні переливи бандури». По-родинному теплий і святковий настрій панував у затишній читальній залі, де зібралися шанувальники дивовижного національного інструмента. Яскравими були виступи студентів II та IV курсів народного відділення Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької. У їхньому виконанні прозвучали українські пісні та думи, класичні музичні твори. Проникливо дзвеніли струни

бандури, чари мелодій торкалися найпотаємніших куточків душі. Майбутні професіонали показали високу майстерність володіння цим інструментом, адже «... на бандурі грає той, хто по-справжньому її любить».

З метою розвитку творчих здібностей наших читачів у відділі мистецтв діє гурток «Весела майстерня». В рамках роботи гуртка працівниками відділу у 2013 році проведено ряд заходів:

- «Валентинка власноруч» (виготовлення валентинок в техніці торцювання, аплікації, оригамі);
- «Моя пухнаста писанка» (Виготовлення пасхальних яєць в техніці торцювання);
- «Квітова феєрія» (виготовлення квітів з паперу);
- «Оберіг власноруч» (виготовлення нитяної ляльки-мотанки);
- «Чарівний коник» (виготовлення іграшки-коника з ниток);
- «Шамбала – це не складно» (виготовлення прикраси-браслета Шамбала);
- «Народження метушливого метелика» (виготовлення метеликів з паперу);
- «Об’ємна аплікація» (виготовлення новорічних прикрас «Веселий сніговик» та «Різдвяний чобіток»).

Впродовж усіх літніх канікул для юних тернополян були організовані **літні читання «Літо кличе до бібліотеки»**. Відвідувачі з задоволенням, цікавістю та позитивними емоціями приймали участь в усіх запропонованих заходах, зокрема:

- Літературний круїз «Веселі канікули проведемо на Ура!» за маршрутами:
  - «Казкова долина з Чарівним замком»
  - «Місто Журляндія»;
  - «Мультзамок»;
  - «Місто Чомучок».

(Круїз здійснювався кожного третього тижня щомісяця)

- Літературна подорож «Казкова країна Всеволода Нестайка»;
- Віртуальна мандрівка «Пам’ятники міста розповідають»;
- Інтернет-мандрівка «Король солодоців – шоколад»;
- Змагання у конкурсах:
  - «Мандрівка веселих туристів» (конкурс відеороликів, слайд презентацій про свій літній відпочинок або цікаве дозвілля);
  - «Моє літературне відкриття» (конкурс на кращу презентацію найцікавішої книги, прочитаної влітку);
  - «Рядки улюблених поезій» (конкурс читців).
- Літературних читань «Чарівна сила казки»;
- Майстер-класи:
  - «Мотанка – родинний оберіг»;
  - «Книга з бісеру».
- Вікторина «Професії від А до Я».
- Віртуальна прогулянка «Знай, люби, бережи».
- Інтернет-мандрівка «Король солодоців – шоколад».
- Інтерактивних читань «Канікули в інтернеті».
- Рольові ігри «Правила поведінки для вихованих дітей».

- Логічні ігри «Хто більше запам'ятає», «Давай подумаємо».
- Відеоігри «Рулетка з числами».
- Рухливі ігри.
- Літній кінозал «Мультитек@» працював щочетверга з 15.00 до 17.00.
- Цикл літературних читань та презентацій новинок літератури для молодших школярів. Відбулося 5 зустрічей з читачами, під час яких ведуча літературно-мистецьких програм видавництва «Навчальна книга – Богдан» Валентина Січкоріз знайомила дітей з новими виданнями української та зарубіжної літератури, які побачили світ у цьому видавництві, зокрема:
  - Тіль Жабо «Пригоди Ніколаса»;
  - Оксана Радушинська «Зелен день або чарівні русалчині корали»;
  - Народні казки мужицьких сербів «Ян, що не знав страху»;
  - Іван Франко «Фарбований лис» (перевидання);
  - Ліман Френк Баум «Життя та пригоди Санта Клауса».

Під час підведення підсумків Літніх читань найактивніші відвідувачі отримали дипломи «Кращий читач літа – 2013» та невеличкі подарунки на згадку про веселі бібліотечні канікули з книгою.

4. Програмно-проектна діяльність бібліотеки

Значна частина роботи з користувачами бібліотеки проводилась згідно розроблених власних програм:

- «...І діти мають права» (ВО 1 – 4 кл.);
- «Бібліомістечко» (ВО 1 – 4 кл.);
- «Наше здоров'я в наших руках» (ВО 1 – 4 кл., ВО 5 – 11 кл.);
- «Творімо милосердя разом» (ВО 5 – 11 кл.).

(Детальніше про заходи в рамках програм у розділі 3.5. Організація роботи з користувачами)

У звітному році продовжено роботу проекту «Бібліомістечко». Ефективна робота бібліотеки з наймолодшими користувачами гідно оцінена програмою «Бібліоміст», про що свідчить надання додаткових коштів в сумі 2000 \$ на розширення асортименту полуг у «Бібліомістечку». Котшти виділені для придбання сучасного технічного обладнання (плазмового телевізора та приставки Kinect Xbox 360), що дасть змогу значно покращити стиль роботи та заохотити нових читачів до бібліотеки.

Завдяки активній роботі із запровадження інноваційних форм у практику роботи, бібліотека отримала перемогу у конкурсі «Історія успіху», оголошеному 5 каналом спільно з програмою «Бібліоміст», результатом чого стала демонстрація 20-ти хвилинного репортажу про сучасні форми роботи Тернопільської обласної бібліотеки для дітей у програмі 5 каналу «Простір ідей» 2 червня 2013 року (<http://5.ua/per/122/0/100/>). Крім того, у серпні бібліотека представляла свої послуги на регіональному ярмарку бібліотечних інновацій у м.Львові, де була нагороджена двома Сертифікатами у спеціальних номінаціях «Найбільш інноваційна бібліотечна послуга» та «Найкращий буктрейлер».

У листопаді 2013 році бібліотека розпочала реалізацію ще одного проекту, який також отримав перемогу у конкурсі «Вільний доступ до інтернету», оголошеному

програмою «Бібліоміст». Проект передбачає створення **інформаційного освітньо-ресурсного центру «Поглянь у майбутнє»** для соціально-незахищених категорій дітей та батьків, які опинились у складній життєвій ситуації. За умовами проекту у бібліотеці працюють: «Приймальня з прав дитини», «Бібліотечна психологічна служба», «Батьківська академія» та клуб «Бібліо.inter.net». За рахунок гранту бібліотека поповнила свою матеріально-технічну базу 6-ма сучасними комп'ютерами, принтером, сканером, маршрутизатором. Ці технічні засоби сприяють забезпеченню вільного доступу до інформації дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, з малозабезпечених та неблагополучних сімей, інформаційній підтримці у вирішенні проблемних питань, а також організації їх дозвілля у бібліотеці.

Під час презентації проекту, яка відбулася 1 листопада своїми думками та пропозиціями щодо його успішної реалізації поділились наші партнери, зокрема директор Обласного комунального будинку для дітей шкільного віку Володимир Долинний, регіональний представник Програми «Бібліоміст» Марія Ростоцька, спеціаліст з питань правової освіти головного управління юстиції у Тернопільській області Діана Ткачук, головний спеціаліст служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради Вадим Чайковський, оперуповноважений кримінальної міліції у справах дітей Юлія Франків, психолог Молодіжного центру «Довіра» Тернопільського обласного центру соціальних служб сім'ї, дітей та молоді Ірина Вольшаницька, а також, заступники директорів по роботі з дітьми центральних бібліотечних систем Тернопільської області.

Крім вищезгаданих організацій до участі у проекті залучено також міський Центр Здоров'я, обласну організацію Товариства Червоного Хреста, студентів-волонтерів Тернопільського інституту сучасних інформаційних технологій (ТІСІТ).

Урочисте відкриття проекту відбулося у листопаді, проте організаційна робота проводилась з вересня. За цей період створено відповідну інформаційну базу, блог проєку «Поглянь у майбутнє», налагоджено тісні контакти з вищезгаданими організаціями та державними установами, підготовлено рекламну друковану продукцію тощо.

З початку роботи у проекті працівниками бібліотеки проведено ряд заходів:

- круглий стіл «Сприймайте і любіть дитину такою, якою вона є» спільно із психологами Тернопільського міського центру соціальних служб сім'ї організовано («Батьківська академія»);

- годину спілкування «Насильство – це злочин, від якого страждають найрідніші люди», під час якої батьки мали нагоду поспілкуватись із членом координаційної ради молодих юристів, яка діє при управлінні юстиції («Батьківська академія»);

- годину права «Закон. Право. Мораль» спільно з управлінням юстиції («Приймальня з прав дитини»);

- психологічний тренінг «Толерантність у сучасному світі» спільно із психологом Тернопільського міського центру соціальних служб сім'ї організовано («Бібліотечна психологічна служба»);

Кваліфіковану допомогу психолога та юриста відвідувачі можуть отримати в рамках «Бібліотечної психологічної служби» та «Приймальні з прав дитини», завітавши до бібліотеки або задати запитання фахівцю на сайті чи блозі бібліотеки.

Завдяки участі бібліотеки у грантовій діяльності на кінець 2013 року комп'ютерний парк установи нараховує 28 машин.

4 .Рекламно-інформаційні заходи

Рекламна діяльність бібліотеки – один з найважливіших засобів формування іміджу установи, популяризації її послуг серед громади та залучення нових користувачів.

З метою ознайомлення користувачів з асортиментом послуг, які надає бібліотека, працівниками книгозбірні проведено 30 екскурсій для читачів-дітей, 3 екскурсії для студентів Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, 1 – для студентів Теремовлянського вищого училища культури.

Велика увага приділялась співпраці з різними установами та громадськими організаціями: загальноосвітніми, дошкільними закладами, Обласним комунальним будинком для дітей шкільного віку, Спеціалізованою школою-інтернатом для дітей з вадами слуху, музичною школою №1, профспілковою школою мистецтв, Центром дитячої та юнацької творчості, музичним училищем ім. Соломії Крушельницької, обласною організацією Національної Спілки письменників України, Тернопільським академічним драматичним театром ім. Т.Г. Шевченка, Головним управлінням юстиції у Тернопільській області, Службою у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, Кримінальною міліцією в місті Тернополі, Молодіжним центром «Довіра» Тернопільської обласної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді, місцевими видавництвами «Навчальна книга – «Богдан», «Джура», «Підручники і посібники», Обласною організацією Товариства Червоного Хреста, Центром Здоров'я.

Активна робота працівників бібліотеки та тісна співпраця із засобами масової інформації дозволяє формувати позитивний імідж установи, інформувати громадськість міста про нові послуги, що безперечно привертає увагу громади до бібліотеки та сприяє збільшенню кількості відвідувачів книгозбірні.

Про роботу бібліотеки у 2013 році здійснено 8 репортажів на радіо та 12 на телебаченні, опубліковано 22 замітки на сторінках місцевої преси та 57 в інтернет-газетах.

Працівники бібліотеки активно працюють над створенням та розповсюдженням друкованої рекламної продукції: буклетів, візиток, оголошень, прес-релізів, запрошень, пам'яток читача тощо.

Крім того, створено ряд мультимедійних презентацій та відеороликів, розміщених на сайті, блогах бібліотеки у You Tube.

Інтенсивно розвивався сайт та блоги бібліотеки. Постійно проводилось оновлення інформації, створення нових сторінок, рубрик, що також сприяло популяризації діяльності книгозбірні. *(Детальніше у розділі 5. Використання інтернет-технологій)*

5. Використання Інтернет-технологій

Підвищення соціальної та інформаційної ролі бібліотек у сучасному суспільстві диктує необхідність формування нових методів організації інформаційного простору бібліотеки, який реалізується за допомогою впровадження комп'ютерних технологій.

Поряд із традиційними бібліотечними послугами наша бібліотека має можливість надавати сервісні послуги: користування інтернетом, пошук інформації у всесвітній мережі, запис інформації на флешку або диск, друк на принтері, сканування, копіювання. Останнім часом спостерігається тенденція зростання попиту на такі послуги, як створення електронної пошти, реєстрація та спілкування в соціальних мережах, пошук в мережі інтернет рефератів, творів за шкільною програмою тощо.

В цілому, використання сучасних технологій в обслуговуванні користувачів не тільки підвищує ефективність використання ресурсів книгозбірні, а й полегшує доступ користувача до інформації, підвищує престиж та привабливість бібліотеки.

На кінець звітнього року у своєму розпорядженні бібліотека має 28 комп'ютерів підключених до інтернету та інтерактивну SMART-дошку, що дозволило активізувати використання інтернет-технологій у роботі установи.

Для бібліотеки, як для загальнодоступного центру інформації, важливим є створення власних ресурсів. Тому у 2013 році велика робота проводилась по наповненню веб-сайту бібліотеки (<http://odb.te.ua>), який впродовж року відвідав 227 721 користувач. Всього протягом року на сайті розміщено понад 250 інформаційних повідомлень про проведені заходи, поновлювалась інформація у рубриках «Книга тижня», «Радимо прочитати», «Нові надходження», «Видавнича діяльність». Розділ «Письменники-ювіляри» поповнився статтями про 84 ювілярів 2012 року, у розділі «Автор дарує книгу» розміщено 55 інформацій. Наповнено новою інформацією розділ «Скарбничка методиста» (нормативні документи, поради, консультації бібліотечним фахівцям, досвід колег тощо). Розпочато роботу над інтернет-проектом «Дитяча бібліопланета Тернопілля», де буде подаватись інформація про Центральні районні бібліотеки для дітей нашої області.

Крім того, створено окремий сайт проекту «Бібліомістечко» (<http://bibliomistechko.te.ua>), який інформує користувачів про усі цікаві події, що відбуваються на ігрових майданчиках нашого містечка.

З метою відображення різних аспектів діяльності відділу мистецтв кілька років функціонує інформаційний блог «Багатобарвний світ мистецтва» (<http://art-departament.blogstop.com>), який відображає мистецьке життя краю, інформує про творчі акції бібліотеки.

З середини листопада 2013 року в інтернет-мережі з'явився Блог «Поглянь у майбутнє» (<http://look-future.blogspot.com>), який інформує наших користувачів про основні напрямки діяльності проекту «Поглянь у майбутнє»: «Батьківська академія», «Бібліотечна соціально-психологічна служба», «Приймальня з прав дитини» та «Клуб «Бібліо.inter.net.», в рамках якого проведено заходи за такими темами: «Будова комп'ютера», «Вчимося друкувати», «Створення електронної пошти та навички користування нею».

Працівники постійно використовують інформаційні інтернет-ресурси, які допомагають у підготовці та проведенні заходів, а саме: мультимедійні презентації, ігрові та розвиваючі сайти для дітей тощо.

Впродовж року створювались електронні ресурси, які ілюструють проведені бібліотекою заходи, зокрема: відеоролики та слайд-презентації «Скульптурна магія книги» (<http://www.youtube.com/watch?v=jhTU1VXyC48>), «Монтессорі – ключ до пізнання світу» (<http://www.youtube.com/watch?v=i9S24uuD-g>), «Сім природних чудес Тернопілля» (<http://www.youtube.com/watch?v=8Pk02PSWzIk>), відеоролики «Бібліомістечку 1 рочок» (<http://www.youtube.com/watch?v=MP487txjBQM>), «Я повернувся у дитинство» (http://www.youtube.com/watch?v=pQ_qvEq3I9s), «Найвеличніші бібліотеки світу» (<http://www.youtube.com/watch?v=pu36aXOQ1Wo>), «Книжковий арт» (<http://www.youtube.com/watch?v=ir5o6ubVw7U>), «Мадонни Рафаеля» (<http://www.slideshare.net/okarpich/ss-31574765?ref=http://art-departament.blogspot.com/p/art-departament.html>), буктрейлер на книжку Марти Чопик «100 загадок» (<http://www.youtube.com/watch?v=1RGDgtO20zg>) тощо. Крім того, на веб-сайті працівниками бібліотеки оформлено віртуальні виставки літератури «Що за диво ці казки», «Дорога в країну Здоров'я», «Шляхами історії».

На жаль, у бібліотеці немає програмного забезпечення для автоматизації бібліотечних процесів: обробки інформації, об'єднання її у єдину інформаційну систему тощо.

6. Науково-методична робота

Методична діяльність обласної бібліотеки для дітей у 2013 році була спрямована на підвищення ролі бібліотеки, як методичного центру з питань дитячого читання, модернізацію змісту діяльності бібліотек області, що обслуговують дітей, стимулювання дитячого читання та удосконалення фахового рівня бібліотекарів.

З цією метою на базі ТОБД було проведено ряд навчальних заходів, зокрема:

- Обласний семінар-практикум «Культурно-дозвілєва діяльність бібліотеки на допомогу творчій самореалізації людини» для заступників директорів ЦБС по роботі з дітьми. В рамках навчання відбулися професійні дискусії, обговорення нових інструктивно-нормативних матеріалів. Учасникам запропоновано методичні консультації за темами «Допомагаємо виховувати успішну творчу особистість», «Дитяча бібліотека як соціокультурний інститут та соціальний партнер», презентацію досвіду роботи з обслуговування користувачів-дітей у книгозбірнях Тернопільської міської ЦБС «Нові ідеї – нові можливості». Крім того, учасники навчання ознайомились з досвідом проведення Літніх читань в обласній бібліотеці для дітей, їм також, було презентовано створений інформаційний ресурс «Дитяча бібліопланета Тернопілля», розміщений на сайті ОБД у розділі «Скарбничка методиста»;

- Тренінг «Традиції та інновації в обслуговуванні наймолодших читачів» для завідуючих відділами обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 кл. центральних районних бібліотек для дітей. В ході навчання учасники ознайомились з формами роботи «Бібліомістечка», його ігровими зонами, взяли участь у майстер-класі з проведення розвиваючих ігор за методикою Монтессорі з дітьми 1 – 3 років, а також поділилися своїм досвідом роботи.

- Традиційно в ТОБД відбувається проведення Дня сільського бібліотекаря. У звітному році в ньому взяли участь бібліотекарі Тернопільської районної ЦБС. В ході навчання працівники ОБД ділились досвідом з питань пошуку сучасних методів формування читацької та інформаційної культури у користувачів-дітей,

визначення пріоритетних напрямків соціокультурної діяльності бібліотек що обслуговують дітей в сучасних умовах.

- Ефективною формою навчання стало заняття Школи молодих бібліотекарів для працівників шкільних бібліотек Тернопільського району, в якому взяли участь 10 фахівців. Практичні заняття проводились у формі майстер-класів за темою «Робота з довідковою літературою», по завершенні яких учасники пройшли тестування з питань довідково-інформаційної роботи у шкільній бібліотеці.

Протягом звітного року бібліотекарі ТОБД мали змогу знайомитись з досвідом колег з інших бібліотек України та зарубіжжя, підвищувати свій фаховий рівень, беручи участь у таких заходах:

- Двосторонні скайп-конференції «Інновації по колу» з Дніпропетровською, Донецькою та Львівською обласними бібліотеками для дітей, в ході яких представники даних бібліотек обговорили заходи, присвячені Тижню дитячого читання;

- Всеукраїнська науково-практична конференція директорів обласних бібліотек для дітей «Дитяча бібліотека у новому вимірі: професійні цінності та інновації», яка проходила 9 – 13 вересня 2013 року на базі Центральної дитячої бібліотеки ім. Гайдара м. Севастополя. Учасники конференції обговорювали питання вироблення моделі ефективного пошуку подальшого розвитку бібліотек України для дітей, а також шляхи впровадження сучасних інноваційних методик в практику роботи. Тернопільську обласну бібліотеку для дітей представляла директор Новіцька Н.С.;

- Проблемно-цільове навчання для завідувачів відділами обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 кл. обласних бібліотек для дітей «Сучасний інформаційний потенціал бібліотеки для дітей: реалії, проблеми, корпоративна взаємодія» яке проходила на базі НБУ для дітей 15 – 19 квітня відвідала завідувачка відділу обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 кл. Галина Стецій;

- Тренінг «Адвокація в бібліотеці», який проходив на базі РТЦ Тернопільської ОУНБ, відвідала заступник директора Надія Чайківська;

- У Літній школі молодих бібліотекарів «Неформат» на базі Туристичного комплексу «Буковель» взяла участь бібліотекар Оксана Береженко. Головна мета Школи – допомога молодим бібліотекарям швидко та легко адаптуватись у професійному бібліотечному середовищі, сформувати власну активну дієву позицію: опанувати основи стратегічного планування; організаційного розвитку та інноваційних послуг бібліотек; піару та реклами; використання веб-технологій, блогів та соціальних мереж; основи лідерства, фандрейзингу та проектної діяльності; елементи моніторингу й оцінки для посилення результативності роботи сучасних книгозбірень;

- На Шостому форумі молодих бібліотекарів «Книга. Молодь. Інтелект.» у м. Луганську, який проходив з 8 по 10 жовтня, нашу бібліотеку представляли бібліотекарі відділу обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 кл. Оксана Береженко і Тетяна Хованець. У своїх виступах вони ділилися досвідом із запровадження нових послуг у бібліотеці та результатами участі бібліотеки у реалізації різноманітних проектів;

- Учасниками Міжрегіонального ярмарку «Бібліотечні інновації для громад: створюємо майбутнє» у м. Львові 9 – 11 серпня були 8 працівників бібліотеки. На

ярмарку представлено проект відділу обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 класів «Монтессорі – ключ до пізнання світу». «Рецепт» історії успіху від Тернопільської обласної бібліотеки для дітей із запровадження цієї методики в роботу бібліотек подано у незвичайній книзі «Бібліотечна кухня: 32 рецепти від успішних сучасних бібліотек». Під час Ярмарку бібліотека була нагороджена двома Сертифікатами у спеціальних номінаціях «Найбільш інноваційна бібліотечна послуга» та «Найкращий буктрейлер»;

- На Ярмарку бібліотечних інновацій «Сучасна бібліотека: рухаємось вперед» у місті Києві ТОБД представляли директор бібліотеки Надія Новіцька та бібліотекар Тетяна Хованець;

- Навчальний візит по обміну досвідом бібліотек-партнерів програми «Бібліоміст» з бібліотеками Закарпаття (бібліотекар Оксана Береженко)

- Польсько-українська конференція «Бібліотека єднає покоління» на базі Львівської обласної бібліотеки для дітей. В ході конференції бібліотекарі відділу обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 кл. ТОБД Оксана Береженко та Світлана Нецько презентували польським та львівськими колегами досвід роботи з наймолодшими відвідувачами бібліотеки. Про це пізніше було написано у статті надрукованій у польській газеті «Kurier Galicyjski».

Результатом активної участі працівників бібліотеки у даних навчання є те, що з січня 2014 року у бібліотеці запроваджено новий проект «Майбутнє варто планувати» з досвіду роботи Перечинської бібліотеки Закарпатської області. З нагоди відзначення Всеукраїнського дня бібліотек заплановано організувати майстер-клас із створення відео-презентацій у форматі «Реша Куча» для заступників директорів ЦБС по роботі з дітьми та працівників обласної бібліотеки для дітей. Крім того, працівники бібліотеки використовують у своїй роботі багато корисної інформації, яку почерпнули під час спілкування з колегами з інших областей.

ТОБД є методичним центром для 32 бібліотек для дітей. З метою надання методичної та практичної допомоги бібліотекарям області впродовж року працівниками обласної бібліотеки для дітей здійснено 16 виїздів до бібліотек Гусятинської, Борщівської, Бучацької, Бережанської, Ланівецької, Терехівської, Чортківської ЦБС.

Важливим напрямком методичної роботи є підготовка і розповсюдження методичних матеріалів на допомогу організації бібліотечного обслуговування дітей. Протягом 2012 року відділами бібліотеки видано 12 назв методично-бібліографічних видань (*детальніше див. у додатку*).

7. Наукова організація праці

Протягом звітнього року проводилась робота з розробки регламентуючої та технологічної документації:

- переглянуто та доповнено пакет документів про платні послуги;
- розроблено пакет документів про нерозголошення персональних даних працівників та користувачів бібліотеки;
- поновлено чинні та складено посадові інструкції на нових працівників;
- ознайомлено працівників з «Правилами внутрішнього розпорядку».

Велась робота з підвищення кваліфікації працівників бібліотеки, зокрема проведено:

- чергову атестацію працівників бібліотеки;
- огляди фахових видань;
- тренінги для нових працівників щодо пошуку інформації в ТОБД;
- звіти працівників бібліотеки про участь у конкурсах, тренінгах, навчальних поїздках;
- виробничі навчання з проблемних питань у структурних підрозділах.

На раді при директорі обговорювались такі питання:

- контроль та аналіз виконання основних показників та основних завдань, підведення підсумків роботи за місяць, квартал, рік;
- виконання умов проекту «Поглянь у майбутнє»;
- участь у конкурсах та тренінгах від програми «Бібліоміст»;
- інформування працівників бібліотеки про участь у ярмарку бібліотечних інновацій;
- про організацію навчання та підвищення кваліфікації працівників бібліотеки, які не мають вищої освіти та сертифікатів про підвищення кваліфікації;
- аналіз та оцінка планово-звітної, технологічної документації, обговорення та вирішення проблем, визначення та вирішення перспективних напрямків діяльності закладу;
- аналіз семінарів, загально бібліотечних заходів, творчих акцій;
- вирішення поточних питань.

Додаток

Видавнича діяльність ТОВД

№ п/п	Назва видання	Виконавець
1.	Аналітично-статистичний огляд « Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2012 »	НМВ
2	Інформаційний бюлетень « Дитяча Бібліопланета Тернопілля »	НМВ
3.	Методичні поради з проведення Всеукраїнського Тижня дитячого читання « У світ дитинства через книгу »	НМВ
4.	Інформаційний бюлетень з проведення Тижня дитячого читання у дитячих бібліотеках області « Свято дитячої книги і читання на Тернопільщині »	НМВ
5.	Методичні поради з проведення Літніх читань школярів « Райдужне книжкове літо »	НМВ
6.	Методична консультація « Допомагаємо виховувати успішну, творчу, обдаровану особистість »	НМВ
7.	Бібліографічну довідку « Життя, віддане бібліотеці » (до 80 -річчя від дня народження П. П. Баска, Заслуженого працівника культури)	ВДБІР
8.	Бібліографічну довідку « Джерело любові Марії Баліцької » (до 50-річчя від дня народження М.Й. Баліцької, журналістки, редакторки, літераторки)	ВДБІР
9.	Попереджувальну довідку « Світ її любові » (до 50-річчя від дня народження В. М. Семеняк-Штангей, тернопільської літераторки, журналістки, фото художниці)	ВДБІР
10.	Інформаційний список « Нові надходження з теорії виховання »	ВДБІР
11.	Інформаційний список « Початкова освіта: навчання та виховання »	ВДБІР
12.	Календар « Пам'ятні літературні дати на 2014 рік ».	ВДБІР

Скорочення, вживані в тексті

ТОБД – Тернопільська обласна бібліотека для дітей

ВО 1-4 кл. – відділ обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів

ВО 5-11 кл. – відділ обслуговування учнів 5-11 класів

ВМ – відділ мистецтв

НМВ– науково-методичний відділ

ВДБІР – відділ довідково-бібліографічної та інформаційної роботи

ВКОД – відділ комплектування та обробки документів

ВЗГРФ – відділ зберігання, гігієни та реставрації фондів